PEDAGOGIK REFLEKSIYA — O'QITUVCHI KASBIY RIVOJINING MUHIM OMILI SIFATIDA

G'ayratova Nargiza Bahodir qizi
Toshkent shahridagi Webster universiteti bitiruvchisi
gayratovanargiza6@gmail.com

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy o'sishi, shaxsiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bunda o'qituvchining o'z faoliyatini anglay olishi, tahlil qilishi va xulosalar chiqarish qobiliyati alohida o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, pedagogik refleksiya o'qituvchining kasbiy shakllanishi, o'z ustida ishlashi va zamonaviy pedagogik yondashuvlarga moslashishida muhim omildir.

Asosiy qism

Refleksiya tushunchasi ilm-fan tarixida bir necha bor turlicha talqin qilingan. J. Dyui uni o'qituvchining o'z faoliyatini ongli tahlil qilishi va xulosalar chiqarish jarayoni sifatida talqin etgan. Keyinchalik D. Shon, D. Kolb, S. Brookfield singari tadqiqotchilar refleksiyani kasbiy rivojining markaziy komponenti deb bilishgan. Ularning fikricha, o'qituvchi o'z faoliyatiga refleksiv yondashmasa, o'zining o'quvchilarga ta'sirini anglamaydi, xatolarini aniqlamaydi va ularni bartaraf eta olmaydi.

O'zbekiston olimlari orasida ham bu masalaga alohida e'tibor qaratilgan. J. Yo'ldoshev, O. Hasanboyeva, N. Abdurahmonova kabi tadqiqotchilar pedagogik refleksiyani o'qituvchining kasbiy mahoratini oshirish, dars samaradorligini tahlil qilish va o'z faoliyatini takomillashtirish vositasi sifatida ko'rsatadilar. Ularning fikricha, refleksiya o'qituvchining o'z ishini tahlil qilish, baholash, natijalarni solishtirish va kelgusi faoliyatni rejalashtirish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Pedagogik refleksiya uch bosqichda kechadi: birinchisi – tahlil bosqichi, bu jarayonda o'qituvchi o'z darsini, o'quvchilarning reaksiyalarini va o'zining pedagogik qarorlarini kuzatadi; ikkinchisi – baholash bosqichi, bunda o'z faoliyatining kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi; uchinchisi – takomillashtirish bosqichi, bu bosqichda esa o'qituvchi yangi

metodlarni sinab ko'radi, ilg'or tajribalarni o'zlashtiradi va o'z faoliyatini yangicha yondashuv asosida qayta tashkil etadi.

Refleksiv yondashuv o'qituvchidan muntazam o'z ustida ishlashni, yangilikka ochiqligini va o'z xatolaridan to'g'ri xulosa chiqarishni talab etadi. Shuningdek, refleksiya jarayoni o'qituvchining shaxsiy o'sishini ham qo'llab-quvvatlaydi. U o'z faoliyatining mohyatini chuqur anglaydi, o'z imkoniyatlarini baholaydi va o'zining ichki motivatsiyasini mustahkamlaydi. Bu esa o'qituvchini o'z kasbiga yanada mehr bilan yondashishga, o'quvchilarga individual yondashuvni shakllantirishga undaydi.

Odatiy hayotda ko'p hollarda o'qituvchilar refleksiyani sezmagan holda bajaradilar. Masalan, darsdan keyin "Qanday o'tgan bo'ldi?", "Qaysi mashg'ulot yaxshi natija berdi?" kabi savollarni berishning o'zi refleksiyaning boshlang'ich shakli hisoblanadi. Ammo, bu jarayon tizimli ravishda olib borilsa, o'qituvchining kasbiy rivojlanishida sezilarli natija beradi. Shuning uchun ta'lim muassasalarida o'qituvchilar uchun refleksiv tahlil mashg'ulotlarini tashkil etish, o'zaro tajriba almashish va tahliliy suhbatlar o'tkazish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, pedagogik refleksiya o'qituvchining kasbiy o'sishi, metodik mahoratini rivojlantirish hamda shaxsiy yetuklikka erishishida asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Refleksiv yondashuv o'qituvchini faqat dars o'tuvchi emas, balki o'z faoliyatini doimo tahlil etuvchi va rivojlanuvchi shaxs sifatida shakllantiradi. Shuning uchun har bir o'qituvchi o'z faoliyatida refleksiya madaniyatini shakllantirishga e'tibor berishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey, J. (1933). How We Think. Boston: D.C. Heath.

2. Schön, D. (1983). The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. Basic Books.

3. Kolb, D. (1984). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Prentice-Hall.

4. Brookfield, S. (1995). Becoming a Critically Reflective Teacher. Jossey-Bass.

5. Yo'ldoshev J. G. (2016). Pedagogik tafakkur asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.

6. Hasanboyeva O. (2018). Kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda refleksiyaning o'rni. Toshkent: TDPU.

7. Abdurahmonova N. (2020). Zamonaviy o'qituvchi modeli va refleksiv yondashuv. Ta'lim innovatsiyalari jurnali, №2.